

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Польща)
Білоруський державний педагогічний університет імені Максима Танка (Білорусь)
Вірменський державний педагогічний університет імені Хачатура Абовяна (Вірменія)
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге (Молдова)
Факультет педагогічних наук DISFOR – Університет Генуї (Італія)
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Сумський національний аграрний університет
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького
Київський національний університет культури і мистецтв
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Київський зоологічний парк загальнодержавного значення

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

«Українська освіта: аксіологія європейського вибору»

для студентів, здобувачів, молодих учених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів,
представників громадянського суспільства

м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року

Конференція проводиться в рамках імплементації проєкту напряму Жана Монне «Європейські цінності різноманіття та інклюзії для сталого розвитку» Erasmus+ Jean Monnet Project «European values of diversity and inclusion for sustainable development» (EVDISD) 620545-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT та у співпраці з проєктами – Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES) 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Також у воркшопі відбувається кооперація з проєктом Еразмус+ напряму Жана Монне Кафедра «EU Climate Leadership» 620031-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Конференція здійснюється за підтримки Національного Еразмус+ офісу в Україні (Проєкт ЄС).

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Мета конференції – об’єднати провідних дослідників та науковців для обміну досвідом та результатами досліджень із філософії, аксіології, педагогіки. Вона також забезпечує провідну міждисциплінарну платформу для дослідників, практиків і викладачів для презентації та обговорення останніх нововведень, тенденцій і практичних проблем, що виникають у галузях філософії та аксіології.

Оргкомітет конференції

1. Андрущенко Віктор Петрович – ректор НПУ імені М.П. Драгоманова – Голова оргкомітету;
2. Спұлбер Діана – професор, Університет Генуї (Італія);
3. Торбін Григорій Мирославович – проректор з наукової роботи НПУ імені М.П. Драгоманова.
4. Лавриненко Володимир Григорович – проректор з міжнародних зв’язків НПУ імені М.П. Драгоманова;
5. Нестерова Марія Олександрівна – керівник проєктів Жана Монне Еразмус+, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова – модератор;
6. Кочубей Наталія Василівна – завідувач кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова – модератор;
7. Панченко Леся Миколаївна – вчений секретар НПУ імені М.П. Драгоманова – секретар;

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

8. Федоришин Василь Ілліч – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова;
9. Савельєв Володимир Леонідович – декан історико-філософського факультету НПУ імені М.П. Драгоманова;
10. Олефіренко Тарас Олексійович – декан педагогічного факультету НПУ імені М.П. Драгоманова;
11. Яценко Олена Дмитрівна – доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності, заступник декана історико-філософського факультету НПУ імені М.П. Драгоманова;
12. Умрик Марія Анатоліївна – начальник Центру цифрових освітніх технологій НПУ імені М.П. Драгоманова

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

уявленнь педагогів/науковців про цілі, зміст і методи педагогічного процесу в конкретній реальності. Тож аксіологічний підхід допомагає визначити та розкрити особистість педагога, його ціннісні орієнтації, значення культури загалом та педагогічної зокрема.

Серпутько Г.П.
докторант кафедри
офтальмопедагогіки та офтальмопсихології
НПУ імені М.П. Драгоманова
Email: ann_nika@ukr.net

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОСТУПНОСТІ У ЗДОБУТТІ ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТАМИ ІЗ ГЛИБОКИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

ENSURING INFORMATIONAL ACCESSIBILITY FOR STUDENTS WITH SEVERE VISUAL IMPAIRMENTS TO ACHIEVE A QUALITY HIGHER EDUCATION ON HUMAN STUDIES

У статті 24 "Освіта" Конвенції ООН про Права осіб з інвалідністю, ратифікованій Україною, визначено, що: "Держави-учасниці забезпечують, щоб особи з інвалідністю могли мати доступ до загальної вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і навчання протягом усього життя без дискримінації та нарівні з іншими. Із цією метою держави-учасниці забезпечують, щоб для осіб з інвалідністю забезпечувалося розумне пристосування" [4]. На забезпечення цих прав спрямоване й національне освітнє законодавство та низка підзаконних актів.

Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року №635 затверджено Порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

(ЗВО). Цей Порядок визначає вимоги до організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти незалежно від їх підпорядкування та форми власності, з метою реалізації права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [3].

Відповідно до п. 4. Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти (ЗВО), організація освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти передбачає, зокрема:

- забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями для організації навчального процесу;
- застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами методів і способів спілкування, в тому числі української жестової мови, рельєфно-крапкового шрифту (шрифту Брайля) із залученням відповідних фахівців і педагогічних працівників;
- забезпечення доступності інформації в різних форматах (шрифт Брайля, збільшений шрифт, електронний формат та інші) [3].

Проте, у чинному Законі України "Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти" [1] йдеться передусім "про створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення додатковою підтримкою в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами, зокрема психолого-педагогічним супроводом, створення для них вільного доступу до інфраструктури закладу вищої освіти" [1], тобто згадується лише про інфраструктурну доступність, хоча для забезпечення

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

рівних умов на здобуття якісної вищої освіти, зокрема студенти з глибокими порушеннями зору не менше потребують й інформаційної доступності, а саме: забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами у доступних для їх сприймання форматах [5, с. 68].

Найважливішим чинником доступної освіти для студентів із глибокими порушеннями зору на сьогодні є їх забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами у різних доступних форматах: електронних, озвучених та надрукованих рельєфно-крапковим шрифтом Брайля [5, с. 68].

Видання підручників рельєфно-крапковим шрифтом Л.Брайля для закладів загальної середньої освіти в Україні забезпечується державою за бюджетні кошти на тендерних засадах. І хоча забезпечення незрячих школярів підручниками і навчальними посібниками в Україні все ще залишається складною проблемою, то незрячі студенти, які продовжують здобуття вищої освіти у ЗВО, практично позбавлені можливості користуватися підручниками і навчальними посібниками, необхідною словниково-довідниковою літературою, надрукованою шрифтом Брайля. Жодної державної підтримки такі видання не мають, тому питання забезпечення підручниками і навчальними матеріалами у доступних форматах цілковито перекладається на заклади вищої освіти (ЗВО), а чіткого механізму такого забезпечення також не існує. Доступними для студентів із глибокими порушеннями зору (незрячих) можуть бути підручники, навчально-методичні посібники та наукові видання в електронних неграфічних форматах, які за допомогою виводу мовлення спеціальними скрінрідерами незрячі студенти можуть читати, сприймаючи інформацію на слух, готуватися до різних видів занять, виконувати різноманітні

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

завдання, готувати наукові кваліфікаційні роботи тощо, проте не всі електронні документи є на сьогодні доступними для навчання таких студентів. Значна частина з них виконана у графічних, наприклад PDF-форматах, які некоректно, або й взагалі не розпізнаються і погано відтворюються скрінрідерами, особливо гостро це відчутно за умов широкого залучення технологій дистанційного навчання в країні за останній рік. До доступних форматів умовно можна віднести й озвучену освітню літературу, тобто записану на різних носіях з голосу, проте, справа в тім, що не кожен підручник і далеко не з кожного предмета може сприйматися лише на слух студентом із глибокими порушеннями зору. Крім того, для людини із порушеннями зору, як і для кожної людини зокрема, є якийсь переважний, найбільш зручний спосіб сприймання інформації, наприклад, для одних, це слухове сприймання, а для інших – все ж таки тактильне сприймання на конкретно-чуттєвій основі за допомогою рельєфно-крапкового шрифту Брайля. Тому провідними серед доступних форматів залишаються й книги, надруковані рельєфно-крапковим шрифтом Брайля. Однак видання такої літератури є чи не найдорожчим, тому українські заклади вищої освіти ними майже не послуговуються у підготовці фахівців із глибокими порушеннями зору, надаючи перевагу адаптації електронних видань у текстові формати. Хоча, під час сприймання лише на слух низки навіть гуманітарних дисциплін, у незрячих студентів можуть виникати вагомні труднощі з опануванням фахово важливих курсів, виконанням необхідних завдань тощо. Зокрема, вагомні труднощі для студентів із глибокими порушеннями зору становить вивчення деяких іноземних мов зі складною лінгвоструктурою, а також опанування давніх мов, чи не найважчими серед яких є давньогрецька й старослов'янська

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

(церковнослов'янська) мови. На прикладі підготовки студентів-тифлопедагогів, які здобувають освіту за спеціальністю 016 ("Спеціальна освіта"), можемо згадати, передусім, про вивчення навчальної дисципліни "Шрифт Брайля". На перший погляд, здавалося б, що студенти із глибокими порушеннями зору (незрячі) найбільше ознайомлені із системою Брайля і немає потреби залучати навчально-методичні посібники чи підручники для опанування ними навчальної дисципліни. Проте, навчальний курс зі "Шрифту Брайля" охоплює й важливу інформацію, яка може бути сприйнята і засвоєна незрячими студентами лише на дотик. Зокрема йдеться про ознайомлення студентів-тифлопедагогів з різними видами писемності в історичному аспекті.

Без сумніву, уся наукова, методична і навчальна література не може бути переведеною у доступний для сприймання кожного конкретного студента формат, зокрема шрифтом Брайля. Проте заклад вищої освіти (ЗВО) має опікуватися тим, щоб для здобуття якісної освіти забезпечувати студентам із глибокими порушеннями зору найбільш оптимальні можливості реалізації свого права на освіту через доступ до інформації. А саме, це може бути:

- 1) обладнання брайлівським дисплеєм та адаптивним програмним забезпеченням робочого місця незрячого студента в комп'ютерному класі/центрі;
- 2) видання невеликим накладом необхідних підручників, навчальних посібників чи їх частин рельєфно-крапковим шрифтом Л. Брайля;
- 3) переведення низки наукової та навчально-методичної літератури в електроні неграфічні чи звукові формати, доступні для сприймання на слух. Проте, щодо останнього пункту, існують й найбільш вагомні застереження, продиктовані

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

дотриманням авторських прав та вимог академічної доброчесності. Оскільки видання, принаймні, вітчизняної літератури шрифтом Брайля, регулюється на законодавчому рівні й не потребує навіть додаткового узгодження з авторами видань, а захист електронних видань найбільшою мірою забезпечується саме в графічних форматах, тому ця колізія також потребує подальшого вирішення і врегулювання.

У країнах ЄС ці питання регламентуються Директивою 2001/29/ЄС. Директива 2001/29/ЄС має на меті гармонізувати окремі аспекти авторського права та суміжних прав у захисті інформації, сприяти навчанню і розвитку культури завдяки охороні творів та інших об'єктів, при цьому дозволяючи винятки та обмеження в інтересах суспільства для цілей навчання та викладання [2].

Проте, у різних країнах ці питання врегульовуються по-різному, на підставі норм національного законодавства.

Положення Директиви 2001/29/ЄС дозволяють некомерційне використання і поширення видань у виняткових випадках, що безпосередньо пов'язано з інформаційною доступністю для людей із порушеннями розвитку, і в невеликих обсягах, виключно для задоволення їхніх потреб. Зокрема, згаданою Директивою визначено, що країни-члени Європейського Союзу повинні вживати усіх заходів для полегшення доступу людей із порушеннями розвитку до інформації і звертати особливу увагу на форму подачі інформації (наприклад для людей із порушеннями зору, з використанням шрифту Брайля, збільшеного шрифту, звукозаписів книг, книг в електронному форматі). Зазначені винятки запроваджені всіма країнами-членами Європейського Союзу, але в деяких національних законах ці винятки

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

обмежені таким чином, що вони поширюються тільки на певні категорії людей (наприклад, у Болгарії винятки поширюються тільки на людей із порушеннями зору, у Латвії, Литві і Греції – на людей із порушеннями зору і слуху). У Литві винятки додатково обмежуються таким чином, що їх застосування можливе тільки для цілей наукових досліджень. У Греції винятки поширюються лише на відтворення інформації і не поширюються на передачу інформації. У Данії книги в електронному форматі або у звукозаписі, які випускаються бібліотекою для людей із порушеннями зору, супроводжуються індивідуальними ідентифікаційними кодами, які дозволяють контролювати використання книг і виявляти можливі порушення авторських прав. У Франції між чітко визначеними неприбутковими організаціями і видавництвами укладаються договори про надання копій творів на електронних носіях інформації, які зберігаються в запам'ятовувальному пристрої комп'ютера, доступ до якого дозволений тільки визначеним організаціям.

Наша країна перебуває ще у пошуку шляхів щодо захисту авторських прав, інтелектуальної власності та розбудови суспільства на засадах інклюзивності.

Список літератури:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти : Закон України від 18.12.2019 № 392-IX. Голос України. 2020. № 7.
2. Про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві : Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text

National
Pedagogical
Dragomanov
University

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти: Постанова КМУ від 10 липня 2019 р. N 635. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-organizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-u-zakladah-vishchoyi-osviti-i100719?fbclid=IwAR0cYpiE3Wk6Up2xtk6Iwk9N4mivLxw4QtXijpuwic5gmK1zxjT1RONNwE4>

4. Про права осіб з інвалідністю : Конвенція, схвалена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 13 грудня 2006 року та ратифікована Верховною Радою України 16 грудня 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

5. Серпутько Г.П. Шляхи створення сприятливих умов для навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) студентів з глибокими порушеннями зору (на прикладі вивчення старослов'янської мови). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2020. Т. 2. Серія 5. Випуск 73. С. 66-69.

Силенко Юлія Володимирівна

студентка 2 курсу магістратури

Спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки НПУ ім. М.П. Драгоманова

silenko1yulia@gmail.com

Науковий керівник: доктор педагогічних наук,
професор Дем'яненко Наталія Миколаївна

ТЮТОРИНГ ЯК МЕТОД ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТІ

TUTORING AS A METHOD OF INDIVIDUALIZATION IN EDUCATION

Jean Monnet Chair SCAES - 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR
Jean Monnet Project EVDISD 620545-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT